

Michał Żmihorski

LICZEBNOŚĆ PÓJDŹKI *ATHENE NOCTUA* W KRAJOBRAZIE ROLNICZYM STREFY PODMIEJSKIEJ WARSZAWY

Badania nad liczebnością pójdzki *Athene noctua* prowadzono w centralnej części Niziny Mazowieckiej, w granicach administracyjnych Warszawy. Powierzchnia próbna (25,6 km²) położona była w północno-wschodniej części miasta, we wschodniej części gminy Białoleka. Od północy i wschodu granicę powierzchni stanowiła administracyjna Warszawy, od zachodu ulice Ornecka i Białoleka, a od południa Trasa Toruńska. Od północy teren ten graniczył z typowym krajobrazem rolniczym, od wschodu z kompleksem leśnym, od zachodniej strony z lasami, gęstą zabudową willową i terenami przemysłowymi, a od południa z typową zabudową miejską. Mimo, że badany obszar był położony w granicach miasta, to dominujący typ krajobrazu stanowiły tu tereny otwarte, głównie łąki i pola uprawne, poprzecinane siecią lokalnych dróg i wciąż zwiększającą się zabudową. Niewielkie zadrzewienia śródpolne tworzyły głównie olcha czarna lub sosna, rzadziej topola i wierzby. Szpalery głowiastych wierzb występowały tu rzadko i składały się z niewielu drzew. Procentowy udział terenów otwartych był największy w północno-wschodniej części powierzchni, a najniższy w jej południowo-zachodniej części, gdzie zdecydowanie dominowała gęsta zabudowa o charakterze willowym. Przez powierzchnię przepływa duży Kanał Żerański, dwa mniejsze – Markowski i Bródnowski, oraz kilkanaście małych.

Prace terenowe prowadzono od marca do czerwca 2004. Stosowano stymulacje głosowe odtwarzając z magnetofonu głos godowy samca pójdzki, kilkakrotnie również uszatki *Asio otus* (Domaszewicz *et al.* 1984). Wykonano trzy pełne kontrole badanej powierzchni. Przeprowadzono je w czasie dobrych warunków atmosferycznych, tj. podczas pogody wyżowej, bezwietrznej, bezchmurnej i bez opadów. Większość (81%) stymulacji wykonano od godziny 2.00 – 3.00 w nocy do wschodu słońca. Nie prowadzono prac terenowych w czasie obniżonej aktywności głosowej pójdzki,

czyli w środku nocy (Exo 1989). Prowadzono również nasłuchy oraz obserwacje wieczorne i ranne w miejscach, z których ptaki odpowiadały na stymulacje (9 krótkich kontroli). Za część środkową terytorium uznano miejsca, w których obserwowano odpoczywające ptaki, z których odzywały się samoistnie lub w pierwszym momencie po stymulacji, zanim zdążyły zbliżyć się do magnetofonu. Za kryterium zajęcia terytorium przyjęto przynajmniej dwukrotne stwierdzenie odzywających się ptaków w obrębie danego terytorium. W przypadku pojedynczego stwierdzenia gniazdowanie uznawano za prawdopodobne.

Na badanej powierzchni wykryto 4 terytoria pójdzki i jedno terytorium prawdopodobne. Ponadto jedno terytorium określono jako częściowo leżące w granicach powierzchni. Liczbę par określono na 4,5–5,5, co daje zagęszczenie 1,8–2,1 par/10 km². Najmniejsza odległość między środkami dwóch najbliższych terytoriów (nie uwzględniono terytorium prawdopodobnego) wynosiła 1600 m. Średnia odległość między dwoma najbliższymi parami (środkami terytoriów) wynosiła 1820 m. Innych gatunków sów nie stwierdzono. Poszczególne terytoria zlokalizowane były w środkowej i północnej części powierzchni – nie stwierdzono ptaków w południowej części badanego terenu, charakteryzującej się gęstszą zabudową od części północnej.

Na uwagę zasługuje fakt różnic w aktywności głosowej poszczególnych ptaków, np.: dwie spośród pięciu wykrytych par w czasie niektórych kontroli nie odzywały się po stymulacji w ogóle, mimo dobrych warunków atmosferycznych.

Na badanym terenie pójdzki unikały południowej części powierzchni z gęstą zabudową willową, przechodzącą dalej w zwartą zabudowę miejską. Można więc sądzić, że obserwowane ptaki nie należały do populacji typowo miejskiej. Nie stwierdzono również ptaków na typowych obszarach rolniczych, położonych na północ od badanej powierzchni w okolicach Izabelina i Nieporętu (niepublikowane dane autora), gdzie gatunek ten kiedyś występował (J. Paciorek *in litt.*). Na badanym terenie pójdzki występowały zatem w strefie przejściowej między krajobrazem rolniczym a miejskim, unikając zarówno zbyt gęstej zabudowy, jak i typowych terenów rolniczych, z dużym udziałem łąk i pól uprawnych.

Zagęszczenie pójdzki na badanym terenie było wysokie w porównaniu z wynikami z innych cenzusów, prowadzonych ostatnio w krajobrazie rolniczym. Zagęszczenie na powierzchni Białoleka ($\bar{C} = 1,95$ p/10 km²) jest niewiele wyższe niż na dwóch powierzchniach w okolicach Siedlec – 1,4 i 1,7 p/10 km² (Goławski i Dombrowski 2004), kilkakrotnie wyższe od uzyskanego na większej powierzchni w tym samym regionie (0,3 p/10 km² – Dombrowski *et al.* 2004) i w dolinie Warty (0,7 p/10 km², dane przeliczone – Stańko i Żagliński 2000) oraz wielokrotnie wyższe niż na trzech powierzchniach w środkowej części Niziny Mazowieckiej kontrolowanych w sezonie 2003 (M. Żmihorski i G. Osojca *in litt.*). Wydaje się, że również w gminie Sarnaki w Dolinie Bugu w sezonie 2004 zagęszczenie tej sowy było znacznie niższe (D. Krupiński, dane niepubl.) niż na powierzchni Białoleka. Zagęszczenie pójdzki na badanej powierzchni jest też nieco większe od uzyskanego w latach 80. przez Dombrowskiego i innych (1991) dla krajobrazu rolniczego Niziny Mazowiec-

kiej ($\bar{c} = 1,4$ p/10 km²) oraz w roku 1984 dla wschodniej części Puszczy Kampinoskiej – 1,5 p/10 km² w przeliczeniu na powierzchnię nieleśną (Kowalski *et al.* 1991).

Dziękuję p. Andrzejowi Dombrowskiemu za cenne uwagi do pierwszej wersji pracy.

Literatura

- Domaszewicz A., Kartanas E., Lewartowski Z., Szwagrzak A. 1984. *Zarys metodyki liczenia sów*. Koło Naukowe Biologów UW, Warszawa.
- Dombrowski A., Fronczak J., Kowalski M., Lippoman T. 1991. *Liczebność i preferencje środowiskowe sów Strigiformes na terenach rolniczych Niziny Mazowieckiej*. Acta orn. 26: 39-53.
- Dombrowski A., Kot H., Goławski A., Kasprzykowski Z. 2004. *Zmiany liczebności sów Strigiformes w krajobrazie rolniczym Wysoczyzny Siedleckiej w latach 1984-1985 i 2002*. Not. Orn. 45: 41-44.
- Exo K. M. 1989. *Tagesperiodische Aktivitätsmuster des Steinkauzes (Athene noctua)*. Die Vogelwarte 35: 94-114.
- Goławski A., Dombrowski A. 2004. *Awifauna lęgowa wybranych fragmentów krajobrazu rolniczego wschodniej Polski*. Not. Orn. 45: 44-49.
- Kowalski M., Lippoman T., Oglęcki P. 1991. *Liczebność sów Strigiformes we wschodniej części Puszczy Kampinoskiej*. Acta orn. 26: 23-29
- Stańko R. i Żegliński G. 2000. *Liczebność pójdzki Athene noctua w dolinie Warty koło Głuchowa na Ziemi Lubuskiej*. Przegl. Przyr. 11, 4: 100-102.

Adres autora:

Zakład Ekologii, Uniwersytet Warszawski, ul. Banacha 2, 02-097 Warszawa,
e-mail: zmihor@interia.pl

NUMBER OF LITTLE OWL *ATHENE NOCTUA* IN WARSAW SUBURBAN ZONE (CENTRAL POLAND)

Summary

Number of Little Owl were examined in spring 2004, by standard mapping techniques with voice broadcasting in the NE part of Warsaw. In the study area (25,6 km²) agricultural landscape dominated with meadows, arable and abandoned fields. Orchards and willows alleys were scares. Dense buildings in South part of census plot, and quite high traffic and road density appear. Occurrence of 4,5-5,5 breeding pairs and density 1,8-2,1 bp/10 km² were recorded. It is the highest density of that species in Poland in agricultural landscape in last years. These results are in contrast to former research (2003 season) in central Poland, which showed much lower density of Little Owl.